

Kurmacanın gerçeğe çelmesi

ALEMLERİN SÜREKLİLİĞİ VE DİĞER HİKÂYELER

Murat Gülsoy,
Can Yayınları,
2002, 204 sayfa,
6 milyon 200 bin lira.

FÜSUN AKATLI

Sanatın -haydi alanı şimdilik biraz daraltalım: Özellikle de edebiyatın- türlü dallarında zaman zaman tıkanmalar yaşanır ve gözlenir. Kimi zaman çoğaltmacılık ve kemikleşme tehlikesinin çanlarını duyanlar yakınlar böylesi tıkanmalardan; yakınların bazıları tıkanan yolu açma ya da 'by - pass' yapma niyetiyle 'alternatiflerin peşine düşerler. Bazıları da bu tıkanma sendromunu fazla irdelemeden, abartılı sayılabilecek teşhisleri ile, kimi edebiyat türlerinin ölüm ilanını (bazen de fermanını!) yayınlarlar.

Çoğu zaman tıbbi çağrışımlı metaforlarla belirtildiğine tanık olmuşuzdur bu durumun:

'Roman ölüyor', 'Şiire kan değişikliği gerekiyor', 'Öykü can çekiyor' gibi! Klasik, modern, postmodern

Murat Gülsoy, türün ustalarının pek çoğu gibi hatırı sayılır bir 'uydurmacı'! Öyküye inanıyor ve onu seviyor besbelli

Murat Gülsoy, geçen yıl 'Bu Kitabı Çalın'la Sait Faik Armağanı'nı kazanmıştı. Şimdi üçüncü kitabı 'Alemlerin Sürekliliği ...' ile karşımızda.

Bütün bunları bana Murat Gülsoy'un üçüncü öykü kitabı düşündürdü.

dokuyanın kendine yarattığı bu serüveni okurundan da esirgememesi

alıntılarının peşinde kurgulanmış bir öykü. Alıntılarının sahipleri aranıyor, alıntılarının içinde dolaşılıyor ve bu sürecin öyküsü paralel kurguyla veriliyor. "(...) bir kez daha edebiyatın ne muhteşem bir büyü olduğunu anlıyorum. Sabah sisine bulanmış şehrin içinde görünmez ağların bizleri birbirimize bağladığını düşünüyorum. Hayatı yaşanması kılan bir şey bu. / Bir yandan da içimde tuhaf hisler dolaşiyor. Bu cümleleri (alıntıları -F.A.) yan yana getirdiğimde anlamlı bir bütün çıkar mı diye düşünüyorum. Ya da aralarına bağlantı cümleleri yazarak başka bir hikâye yazabilir miyim diye kuruyorum. İçimde fısıl fısıl konuşan bu sesi çok iyi tanıyorum. Bu ses, bugün yeni bir hikâye yazacağımı söyleyen o benim güzel hüthüt kuşumun sesi." (s.67)

'Vazgeç' adlı hikâyede, bu kez Kafka'dan bir alıntı başrolde. Bu alıntıyı yedi defa, ufak gibi görünen değişiklikler yaparak yeniden üretiyor yazarın ikinci tekil şahıs hitabıyla sunduğu hikâye kişisi. Bir sevgiliden ayrılışın öykülenmesi, aldatma ile, öldürme arzusu ile, kendi ile hesaplaşmanın öykülenmesi, başkalaşıma uğratılarak çoğaltılan Kafka alıntısı ile paralel kurgulanıyor bu sefer.

Mistik bir aydınlanma

"Bir an garip bir yanılısamaya kapılıyorum. Gelmiş geçmiş tüm yazarların aynı kişi olduğu gibi bir

çukurelerinin ıstımlanmasında ve, bu çeşitli saptamaların yaygınlık kazanmasını izleyen 'reanimasyon' girişimleri yol açmış olabilir diye düşünüyorum. Oysa, etiketi ne olursa olsun, varlığını sürdüren - sürdürmesi için çalışılan şey, kendisinden ümit kesilen edebiyat (veya genel olarak sanat) türünün sanatsal özü değil midir? Ve eğer öyleyse, tükenen, ölen, can çekişen, türün kendisi değil; sanatsal değeri ve dolayısıyla yaşama şansı düşük olan ürünlerdir diye düşünmek daha akla yakın gelmiyor mu? Bu çeşit ürünlerin çoğalmasında ve 'iyi'leri azınlıkta ve gölgede bırakmasıyla uyanan umutsuzluk ve kötümserlik olmasın, sanatın hayatına yönelik bir tehdit algılayanların paniğinin kökeninde?

Okurun kitaplığında yer almak

Bu kadar cık bir özetle belki de tam anlaşılır kılamadığım bu çeşit düşünceler ve benzerleri, edebiyat ortamının en kısırlaşmış görüldüğü dönemlerde bile, beni hep bütünsel bir umutsuzluktan geride tutmuştur. Uzun sayılabilecek süreler içinde hiç dişe dokunur bir romanla, hikâyeyle, şiirle karşılaşmamış olduğumda da bu umutlu bekleyişimi bütün bütüne boşlamam. Bilirim ki - kuvvetle hissedirim ki diyeyim, daha doğru olacak- sanat, edebiyat ölmedikçe onların dalları - türleri de ölmez. Kimi verimli dönemlere oranla daha seyrek de olsa, sanatla, edebiyatla beslenenler, oralardan el alanlar çıkagelir, felaket tellallarının ağzını ürünleriyle tıkarlar. Sanat dalları, edebiyat türleri, o alana katılan eserlerin niteliğiyle canlılığını korur, çeşitlenir, boyutlanır. Dışarıdan yapılacak teorik müdahaleler ve o teorilerin uygulaması niteliğindeki 'alternatif'lerin derde derman olduğunu hiç görmedim.

Alemimin sürekliyi ve Diğer Hikâyeler'. Hikâyeye inanıyor Gülsoy, besbelli. Geçen yıl kendisine Sait Faik armağanını kazandıran 'Bu Kitabı Çalın!' okuyunca da aynı şeyi hissetmişim. Öyküye inanıyor ve seviyor. Onu, hikâyenin ustalarının sayısız örneklerini ortaya koydukları bir tür olarak benimsemiş, bağrına basmış. Sait Faik'ten, Kafka'dan, Tanpınar'dan... Yerli yabancı pek çok öykü ustasından beslenmiş. Ama bütün bütüne kendisinin olan, nesebi sahih ve imzalı öykülerle çıkıyor okurunun karşısına. Sevdiği yazı türünü deneme tahtasına çevirmeye kıyamayacağı besbelli. Böyle olmakla birlikte, eskimiş, eskitilmiş, köhne, demode hiçbir öğeyi yük etmiyor öyküsüne. Edebiyat kuramlarının değil öykünün kütüğüne geçiriyor adını. Yerini, akademik sempozyumlarda değil, okurun kitaplığında ayırtmayı yeğlemiş görünüyor. Bu da benim kafama, edebiyat ve sanat anlayışına çok uygun düşen bir seçim. Oradan, gerçek edebiyatın kitaplık raflarından, 'dünya' çok iyi seyrediliyor; seçilen kareleri işlemek, çerçevelemek, ilişkilendirmek, boyutlandırmak da yazarın yazınsal maharetine kalıyor.

Kurguyu hınzırca dokuyor

Gülsoy, nesnel gerçeklikle, o gerçekliğin üstünde - dışında - ardında bulunup içine sızanı, işte bu maharetiyle kaynaştırıyor birbiriyle. Türün ustalarının pek çoğu gibi, hatırı sayılır bir 'uydurmacı'! Öykülerinin hem kendi içlerindeki kurgu, hem birbirleriyle alışverişlerinin örgüsü oluşturuyor temel yapıyı. Bunları heyecanlanarak, zevk alarak, eğlenerek, yer yer hınzırca, ilmek ilmek dokumuş. Öykülerinden katmerli zevk alınması, öyküyü ve öykünün öyküsünü

'sayesinde gerçekleşiyor.' 'Diğer Hikâyeler' ile başlıyor kitap. Bu birinci bölümde yedi bağımsız hikâye var. 'Kasiyer' adlı ilk hikâyeye, bir hikâye yazarı ile kitapçı dükkanında kasiyerlik yapan drama öğrencisi bir arasında geçiyor. Paul Couller, eleştirmenlerin değerlendirmesiyle postmodern aşk hikâyeleri yazan, yıldızı parlamakta olan bir yazar. Oysa aslında, biraz üç kağıtçı, fırsatçı, önüne çıkan şansları iyi değerlendiren bir şarlatan. Kızla kurduğu gönül ilişkisini, onun günlüğünden, yaşamından sahneler içeren video kayıtlarından yararlanarak kendi kariyerine alet ediyor. Bir roman olan üçüncü kitabının tüm malzemesi kasiyer kızın özel yaşamı oluyor. Bu öykü; öyküdeki yazarın değil de öykünün yazarının, gerçek yaşamların edebiyata taşınmasına ilişkin etik değerlendirmeleri ve bir yazar olarak, gerçekler karşısında kendisinin benimsediği yaklaşımı işaretlemesi ile tamamlanıyor. "Tipta olduğu gibi edebiyatta da bir etik değerlendirme olması gerektiğini düşünüyorum. İnsan üzerinde deneyler yapmanın bedeli çok ağır olmalı. Ve bence, hiçbir sanat yapıtı bir insanı mutsuz etmeye değmez. (...) Belki de gerçeklerle başedemediğim için. Gerçek duygular ve gerçek durumlarla karşılaşmaktan hep kaçtığım için kurmacanın dünyasında yaşamayı yeğliyorum. Gerçek acılar ve aşklarla yaşamayı becerebilseydim... belki de şair olurum. Kimbilir? Bu soruyu ben cevaplayamam." (ss.41-2).

Bundan sonraki hikâyelerde de 'yazar'lar çıkıyor sık sık karşımıza, o yazarların metinleriyle ilişkiler kuruluyor hikâyeler içinde. 'Hüthüt Kuşu' onbir Türk yazarından seçilmiş

yazarların aynı kişi olduğu gibi bir yanılama. Belki de mistik bir aydınlanma." (s.105) Hikâye kişisi sonlara doğru 'sen'den 'ben'e kayarcasına geçiyor. Oradaki üç paragraflık salınımı, Kafka alıntısının 'döküldüğü' son kalıp durduruyor.

'Geçmiş Zaman Elbiseleri' Ahmet Hamdi Tanpınar'ın aynı adlı hikâyesinin esinlediği, gerçeklikle ilişkinin iyiden iyiye pamuk ipliğine bağlanarak sınındığı, gizemli bir atmosfer öyküsü.

Murat Gülsoy, kurmacanın edebiyattaki merkezi yerini ve önemini, zaman zaman gerçek yaşama izdüşürerek sorgulamanın baştaçıkarcılığı ile karşı karşıya bırakıyor okurunu. İkinci Bölüme, 'Alemlerin Sürekliyi'ne geldiğinizde, sürekliliğinden sözedilen alemlerin hangi alemler olduğunu düşünmekten vazgeçemeyeceğiniz bir noktaya da gelmiş oluyorsunuz. Bu bölümde de birbirine bağlı on kısa hikâye yer alıyor. Ama yazar bunlara 'içindekiler' listesinde yer vermemiş. 'Alemlerin Sürekliyi', parçalı bir bütün. Gerek parçalar, gerek bütün, bizi 'Diğer Hikâyeler' bölümünde yer alan hikâyelere götürüp getiriyor. Kitabın tümü, son yılların gözde kavramlarından biri olan 'proje' kapsamında ele alınıp değerlendirilmeye son derece elverişli.

Edebiyatın tadını çıkara çıkara yazan, öykü türünün hakkını veren, dili düşüncesiyile, düşüncesi birikimiyle barışık, yarattığı kurmaca dünyasına sizi hoş bir konukseverlikle buyur eden bir yazarla buluşacaksınız. Çok sık yakalanan bir fırsat değil bu. 'Alemlerin Sürekliyi ve Diğer Hikâyeler' edebiyat okurunu mutlu eden bir kitap. Benden söylemesi!